

KRIZA NARUŠENOG MORALA VODI DRUŠTVO U NASILJE I ENTROPIJU

THE CRISIS HAD DISSIPATED LEADING SOCIETY INTO VIOLENCE AND ENTROPY

Osman Jašarević, Pravni fakultet Univerziteta u Travniku

SAŽETAK

Iz godine u godinu, očekujući bolje dane, nažalost, sve je manje optimizma da smo blizu bolje i sigurnije budućnosti. Nasilje bezočno napreduje. Ne bi želio da se ostvari ona narodna, da je: „Pesimista samo optimista na čekanju“. Naime, imajući u vidu da je sve veći broj ljudi, koji su žrtve siromaštva, korupcije, organizovanog kriminaliteta, migracije, globalizacije, a što je već odavno od međunarodne zajednice prepoznato kao važne, kompleksne i nepoštudne pojave sa dubokim korijenima, društvena zajednica, pa i naše društvo, vrlo malo, moglo bi se reći nikako, ne čine adekvatne mjere i radnje generalne i specijalne prevencije kako bi prepoznali i razarili uzroke i uslove prisutnih pojava. Utvrđivanjem uzroka i uslova devijantnih pojava i oblika i blagovremeno primjenjivanje adekvatnih mjera, zaustavila bi se kriza morala u društvu uopće, a entropiji bi pokazali crveni karton, u protivnom kriza morala, i više od toga, se može dogoditi svakom društvu, čega ni bosanskohercegovačko društvo nije pošteđeno.

Ključne riječi: društvo, čovjek, moral, nasilje, kriza, entropija.

Key words: society, man, morality, violence, crisis, entropy

SUMMARY

Year after, waiting for better days unfortunately there is less optimism that we are close to a better and safer future. Violence shamelessly progresses. Would not want to realize it folk, that „optimistic pessimist only waiting“. In fact, bearing in mind that a growing number of people who are victims of poverty, corruption, organized crime, migration, globalization which has long been recognized by the international community as an important complex and irreverent phenomenon with deep roots community and even our society is very little we could say no way, do not make appropriate measures and actions of general and special prevention to identify and halt causes and conditions of deviant forms and timely implement adequate measures to halt the crisis of morality in society at large and the entropy would have shown a red card, otherwise the crisis of morality, and more than that, it can happen to any society, which neither the BiH society is spared.

UVOD

Manje-više svi smo željni lijepih vijesti koje bi nagovještavale bolje sutra. Očekujući bolje dane, posljednjih godina i mjeseci, vijesti koje sustižu jedna drugu ne daju nam nimalo optimizma, nade ni garancije da smo blizu bolje i sigurnije budućnosti. Imajući u vidu ekonomske pokazatelje, da se zaključiti da je sve veći broj siromašnih u porastu, da veliki broj ljudi živi na rubu egzistencije, da se povećava broj ovisnika o drogama, alkoholu, kocki, prostituciji i drugim oblicima devijantnog ponašanja, a da nasilje, vandalizam, pljačke, ubistva, korupcija postaju dio svakodnevnice društva. Bosanskohercegovačko društvo, prolazeći kroz tranziciju i recesiju, što treba imati u vidu, kao postojeće činjenice i činjenično stanje, a što ukazuje da se povećava broj osoba koje koriste sredstva za smirenje, jer nisu u stanju da se sučeljavaju i nose sa teškim i nepremostivim socijalnim, ekonomskim i drugim životnim problemima svakodnevnice. Sve ove i slične pojave mogu se podvesti pod patogene pojave krizom narušenog morala u društvu.

PATOGENE POJAVE I KRIZA NARUŠENOG MORALA U DRUŠTVU VOĐE U ENTROPIČNO STANJE

Politička, ekonomska, odnosno, materijalna kriza i agonija, već dugo traju, a štrajkovi i drugi oblici protesta radnika govore i opominju nas da su one došle do usijanja kao rezultat moralne krize u bosanskohercegovačkom društvu.

Relevantne činjenice ukazuju na to da je čovjek, nakon što je zanemario moralne vrijednosti i principe pozitivnih zakonskih normi, prouzrokovao nered i pometnju širokih razmjera uznemirivši građane u svakom pogledu.

Zbog svega ovog što „ljudi“ rade, pojavio se metež-haos na kopnu, moru i vazduhu, zbog čega građani moraju da iskuse kaznu zbog onoga što rade, ne bi li im se svijest popravila i vratila život u moralne okvire.

„Ljudski postupci“, oslobođeni moralnih principa i moralnih normi, ne poštujući norme pozitivnih zakonskih propisa, doveli su nas do stanja u kojem se nalazimo, tj. do nesređenog stanja u gotovo svim sferama života, što najavljuje u pojedinim njenim segmentima entropično stanje koje nije nimalo bezazleno.

Svi oni, koji imaju političku i ekonomsku vlast i drugu moć, misle da mogu sve, pa i da su nad pozitivnim zakonima. Kriminal, korupcija i drugi devijantni oblici, zahvatili su skoro sve oblasti života. Političke, prijateljsko-poznaničke veze zapošljavaju podobne, a ne stručne i sposobne, što sistem još više vuče u krizu morala i entropičnu dubiozu. Recesija je došla samo kao kap koja je prelila čašu krize u kojoj svi plivamo i živimo ili tačnije, postajemo sve više društvo u kojem je moć i novac, nasilje-sila nešto najvažnije. Novac je postao mjera gotovo svih stanja. Sistematski, posmatrajući i analizirajući temeljito ovako stanje u bosnskohercegovačkom društvu, stiče se dojam da moral, moralne norme i alibi građana stanuju negdje drugdje i da nas moral i alibi za stanje u društvu, kao vrlo važni životni faktori ne interesuju, odnosno ne zanimaju, a koji su krucijalni elementi svakog društva, pa i našeg. Međutim, ovakva situacija traži od nas da razmislimo o moralu, kao lijeku – lijeku za pojedinca i porodicu, a potom lijeku za zajednicu i društvo, ne zanemarujući obaranje lažno-odbrambenog alibija političkih i drugih vodećih struktura.⁵¹

Probajmo se, u ovakvoj recesionoj situaciji u kojoj se sada nalazimo, upitati šta to

⁵¹ Jašarević, O., (2009.) „Alibi kao dokazno sredstvo u krivičnom postupku“, Pravni fakultet
Kiseljak, Štamparija „Moare“ d:d, Sarajevo.

mogu učiniti ja, lično, da bi bio sretan, da bi nama bilo bolje uopće i društvu u cjelini. Zar ne primjećujemo da su moralne vrijednosti i moralni kriteriji nas i naše djece poremećeni i iskrivljeni?

Danas su uzori našoj djeci ljudi sumnjivog morala i karaktera, ljudi koji se nadmeću u skandalima, glupostima i izopačenostima, a kao takvi često zauzimaju centralna mjesta u medijima i društvu. Na primjer, vijest je da je poznati glumac ili pjevač kupio milionsku jahtu, da je u „Kasinu,“ potrošio na hiljade dolara ili eura za jednu noć, ili neki tajkun posjeduje čitavo malo bogatsvo kroz kupovinu kuća, stanova ili poslovnih prostora, bijesnih automobila, odijela i obuće... Zar se niko ne zapita kako takve vijesti djeluju na mozak jednog tinejdžera, petnaestogodišnjaka u društvu narušenog morala, kakvog je naše?

Potom se najavljuju najagresivniji filmovi, gej parade ili najagresivnije borbe, i pretpostavljajuće nasilje na sportskim terenima, danima unaprijed. Utakmice su samo povod za razrješavanje nekih drugih problema što se uklapa u jednu opću sliku koja postoji u Bosni i Hercegovini, zato bi se društvo – odgovorni ljudi trebali aktivnije baviti ovim problemima kako bi sistem kroz zakone i angažman profunkcionisao. Čovjek je nosilac korisnog rada, ali ujedno i faktor povećanja entropije usljed odstupanja stvarne produktivnosti od objektivno uslovljene. Dakle, usljed mnogih razloga, djeca su pripremljena, tj. omladina – tinejdžeri da budu agresivni i onda se čudimo: otkud neredi na utakmicama i stadionima, otkud napadi i ubistva u tramvajima i drugim javnim mjestima, odnosno pljačke i razbojništva po ulicama i mahalama i sukobi razularenih, dobro instruiranih huliganskih i vandalskih grupa po kvartovima gradova a najčešće na i oko sportskih terena?, što nije ništa slučajno.⁵²

⁵² www.avaz.ba

Djecu nam sve više odgaja televizija, internet i fejsbuk, a upravo oni nude pomenute sadržaje i serviraju im pomenute uzore. Pa šta, i ko onda, našoj djeci može biti i postaje uzor? Uzor im postaju oni za koje im mediji kažu da vrijede, da su napredni i perspektivni u ovom vremenu i prostoru. Ustvari, djeci se serviraju i nameću devijantni uzori, kvaziuzori, iskrivljeni uzori, uzori patološkog, nasilničkog, korupcionog i svakog drugog devijantnog oblika, a ne pozitivnog morala i karaktera, odvlačeći njihovu pažnju i slobodno vrijeme u još dublju krizu morala.⁵³

Ko su nasilnici, a ko žrtve? Nasilnici su samopouzdana dječaci i djevojčice, odnosno tinejdžeri niskog nivoa anksioznosti, imaju želju za dominacijom i kontrolom drugih. Veći broj dječaka nasilnika je dobro tjelesno razvijen i snažne je konstrukcije. Nasilnici imaju općepozitivan stav prema nasilju, te razmjerno pozitivno mišljenje o sebi. Naime, svaki nedostatak tjelesne snage mogu nadoknaditi inteligencijom udruženom sa bezobzirnošću.⁵⁴

Pa zar nije najveća zadaća i najveća obaveza roditelja da odgoji svoje dijete, budućeg čovjeka, zdravog i moralnog pojedinca, da ga odvraća od lažnih, asocijalnih, odnosno amoralnih uzora te izgradi i usadi kod njega prave moralne vrijednosti, da ga usmjeri ka pravom uzoru kojeg još uvijek imamo u društvu sa najvećim stepenom moralnosti.

Ako su nedostatak vizije i želje vladajućih struktura, odgovornih ljudi da rade za općedruštvene ciljeve, u svijetu su, ali i kod nas, doveli do ustavne, političke, finansijske, materijalne, a samim tim i do

⁵³ Grupa autora- Mahmutović, A. i dr. (2010.) „Slobodno vrijeme mladih“, Sarajevo., Štamparija Fojnica D.D Fojnica

⁵⁴ Grupa autora- O.Jašarević, i dr. (2010)., „Slika o sebi i prevencija poremećaja u ponašanju mladih“, Istočno Sarajevo, Filozofski fakultet, Štamparija Fojnica D.D Fojnica, str. 114.

moralne krize društva, pa zar i mi svi nismo odgovorni, odnosno, zar odgovornost nije obostrana, jer prema onoj narodnoj, „što smo tražili – to smo i dobili, što smo posijali - to i žanjemo“, odnosno sudionici smo svakodnevnice, a bukvalno rečeno svjesno ili nesvjesno sudjelujemo u doprinosu još veće krize morala, koja otvara kapiju bezizlaznog stanja-entropije. Nama se stalno govori da smo u finansijskoj krizi i naš mozak prima i po automatizmu usvaja te informacije. One ga okupiraju i mi počnemo misliti na isti način, imitirajući izgovoreno čelnih političara i vlastodržaca što onda svi ponavljamo isto – i ne vidimo izlaza!?, odnosno ne vidimo šumu od drveta, i kada pozitivni zakonski propisi idu šumom a društvo drumom.

Međutim, u praksi vidimo i osjetimo da je, zapravo, nastupila kriza morala, moralnih, običajnih i pravnih normi. Iskrivljeni moralni principi pojedinaca doveli su i dovode do toga da se ne usvajaju zakoni ili ih je sve teže izmijeniti i dopuniti, a koji su od općeg interesa građana, a usvajaju se, na primjer, zakoni u kojima pas ima veće pravo od čovjeka, da se poštenje i pošten rad sve manje cijeni i vrednuje, da su neki jednaki, a drugi iznad njih, da su na sceni situacije da učenici, studenti ocjenjuju nastavnike i profesore, a da se učitelji, nastavnici i profesori, kroz prihvaćene devijantne moralne norme dodvoravaju djeci, i učenicima, studentima i tako dalje, i tako dalje..., što je između ostalog društvo dovelo, kako u moralnu tako i svaku drugu krizu. Ako je to već tako, a jeste, onda je bezpredmetno usavršavati se u nivoe učitelja, nastavnika i profesora, jer je društvo faktički u razvoju postiglo svoj maksimum sa nižim nivoom obrazovnosti, a što je odraz krize morala prouzrokovano raznim oblicima nasilja i nasilničkim kriminalitetom potpomognuto stavovima i potporom onih koji su najviše odgovorni u svakom pa i našem društvu, čime se narušava ravnoteža.

O narušenoj ravnoteži govori i Things fall apart; the center cannot hold (W.B. Yeats). O narušenoj ravnoteži i krizi morala u svojoj nedavnoj kolumni stihovima je započeo P. Krugman. The Widening Gyre o raspadu globalnog sistema. Šta god bili razlozi ovog raspada, nije nam trenutno važno, ali cijela dinamika kolapsa, njena brzina i trajanje i način raspada u generalnom smislu, je zaseban i zanimljiv problem.⁵⁵

Sve ovo ne bi bilo tako da pored krize morala društvo i sve njegove oblasti nije zahvatila korupcija, nasilnički kriminalitet i nemoral što utiče na svakog čovjeka, a sociološki posmatrano kazuje stvarnost, „subjektivni odraz objektivne stvarnosti“.

ZAKLJUČAK

Počnimo popravljati stanje od nas samih, ne dozvolimo da budemo od onih na koje se odnose riječi naroda iz svakodnevnice: kada se čuje glas čovjeka da kaže propade svijet, onda znaj da on (da taj čovjek) propada.

Čini se da je ključ, odnosno da je odgovor, u poznatom citatu: Promijeni sebe da bi promijenio svijet. Ovo nam i u svojim štivima poručuju kako svjetovni tako i duhovni učenjaci: „Allah neće izmijeniti jedan narod sve dok taj narod ne izmijeni sam sebe...“ (dok taj narod ne izmijeni svoje postupke i ponašanje). (Ar-Ra'd, 11.)⁵⁶

Pitanje je želimo li, i jesmo li, spremni nešto učiniti? Dakle, ako je čovjek svjestan stanja u kojem se nalazi mora uložiti trud i napor na putu moralnog buđenja svojih najbližih, potom i onih u svojoj okolini.

Opominji rodbinu svoju najbližu! (Aš-Šu'ara, 214.).⁵⁷

Na ovaj način, se time naređuje i svima nama.

⁵⁵ www.bolg.b 92. net

⁵⁶ Prijevod Kurana, preveo B. Korkut, 1992. Zenica Ar-Ra'd, 11.

⁵⁷ Prijevod Kurana, preveo B. Korkut, 1992. Zenica, Aš-Šu'ara, 214.

Zato moral i ponašanje jesu i ostaju najbolji primjer i neprevaziđeni model ponašanja do Sudnjeg dana kojeg smo, preko našeg ličnog praktikovanja dužni prenijeti i na našu djecu.

Također, svaki čovjek kao pojedinac treba dati vlastiti doprinos buđenju društva iz moralne krize kao preduvjetu boljeg stanja i boljeg sutra. On je dužan, da, u okviru svojih mogućnosti, shodno mjestu i položaju koji ima u društvu i zajednici, primijeni riječi iz životne prakse, svakodnevne, na svoj život i svoje ponašanje. Dužni smo postupati pravilno i izdavati svrsishodne, cjelishodne i opravdane naredbe, a odvrćati djecu i sve ljude od zla koje vreba svakodnevno.

Nije li zadaća svih nas da se trudimo i zalažemo za opće dobro, za dobro zajednice, naše djece i društva u cjelini? I nije li naša zadaća i obaveza da ukažemo i radimo na suzbijanju i popravljajući stvari te otklanjanju pojava koje nas vuku u moralnu i društvenu krizu, koje, kao što smo svjedoci, za posljedicu imaju materijalnu, socijalnu, ekonomsku, političku i ustavnu krizu?, što odslikava stanje u kojem se nalazimo?

Teoretičari i praktičari društva, na nama je da, kao najodgovorniji, najznaniji, najstručniji, članovi civilizacijskog kruga zaustavimo dalju eroziju morala i propadanje društva u cjelini, njegujući plemeniti moral, protežirajući moralne vrijednosti u svojoj porodici, zajednici, na svom radnom mjestu i društvu u cjelini. Trudimo se da pomognemo jedni druge kako bi prevazišli sadašnje stanje i iz situacije izašli kao moralni pobjednici! To možemo mi i svi građani, a posebno je moralna i svaka druga odgovornost na onim koji znaju i mogu više doprinijeti procesu integracije.

Koncepcija društvene integracije ima, dakle, elemente teorije sistema, ali takvog u kome bi bilo moguće uspostaviti ravnotežu između osnovnih društvenih konstanti i postavki koje se ne suprotstavljaju mogućnostima za promjene koje zahtjeva

napredak. O toj dihotomiji poretka i napretka Slobodan Jovanović je zapisao: „Dobro uređenje nije samo ono koje obezbjeđuje brz i dinamičan društveni napredak, već i ono koje obezbjeđuje siguran i trajan mir“.⁵⁸

LITERATURA:

1. Jašarević, O. (2009.) „Alibi kao dokazno sredstvo u krivičnom postupku“, Pravni fakultet Kiseljak, Štamparija „Moare“ d.d, Sarajevo.
2. Grupa autora- A Mahmutović, i dr. (2010.) „Slobodno vrijeme mladih“, Sarajevo., Štamparija Fojnica D.D Fojnica.
3. Grupa autora- O.Jašarević, i dr. (2010)., „Slika o sebi i prevencija poremećaja u ponašanju mladih“, Istočno Sarajevo, Filozofski fakultet, Štamparija Fojnica D.D Fojnica,
4. Prijevod Kurana, preveo B. Korkut, 1992. Zenica Ar-Ra'd, 11.
5. Prijevod Kurana, preveo B. Korkut, 1992. Zenica, Aš-Šu'ara, 214.
6. Jovanović S. (1990), Primjeri političke sociologije, Engleska-Francuska-Njemačka 1815 – 1914. , tom 10., Beograd: BIGZ Jugoslavijapublik, Srpska književna zadruga.

Internet adresa:

www.avaz.ba
www.bolg.b92.net

⁵⁸ Jovanović S. (1990.) Primjeri političke sociologije, Engleska-Francuska-Njemačka 1815 1914., Tom 10., Beograd: BIGZ Jugoslavijapublik, Srpska književna zadruga, str.19.